

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Środowiska

KSI.410.003.08.2020

Pan
Tomasz Jaźwiec
Dyrektor
Komunalnego Zakładu Budżetowego
w Czosnowie
ul. Gminna 6
05-152 Czosnów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/046 – Zbieranie i oczyszczanie ścieków komunalnych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Komunalny Zakład Budżetowy w Czosnowie (dalej: „KZB” lub „Zakład”). ul. Gminna 6; 05-152 Czosnów
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Jaźwiec, Dyrektor Komunalnego Zakładu Budżetowego w Czosnowie, od 28 lipca 2020 r. (dalej: „Dyrektor”). Poprzednio w okresie objętym kontrolą funkcję Dyrektora Komunalnego Zakładu Budżetowego w Czosnowie pełnił: Marek Kostrzewa, Dyrektor Komunalnego Zakładu Budżetowego w Czosnowie, od 1 stycznia 2007 r. do 27 lipca 2020 r. (akta kontroli str. 5)
Zakres przedmiotowy kontroli	Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej. Zbieranie ścieków komunalnych. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie osadów ściekowych. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 30 września 2020 r., z wykorzystaniem dowodów powstałych przed/po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Środowiska
Kontrolerzy	Halina Błaszczyk, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr KSI/59/2020 z 26 października 2020 r. Tomasz Nowakowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KSI/69/2020 z 13 listopada 2020 r. (akta kontroli str. 1-4)

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W KZB w ramach działalności statutowej eksploatowano sieci kanalizacyjne wraz z pompowniami ścieków oraz oczyszczalnię ścieków komunalnych w Czosnowie (dalej: „oczyszczalnia”) wraz ze zlokalizowaną na jej terenie stacją zlewną. Monitorowano także ilości zbieranych i oczyszczanych ścieków na terenie działania Zakładu. W KZB prawidłowo realizowano zadania mające na celu utrzymanie ciągłego zbierania ścieków komunalnych, oraz zapewnienie, w miarę posiadanych możliwości technicznych, podłączenia do sieci kanalizacyjnej kolejnych nieruchomości.

Problemy z przepustowością eksploatowanej przez Zakład oczyszczalni spowodowały niezapewnienie właściwego poziomu oczyszczania ścieków komunalnych. W efekcie wprowadzane do odbiornika ścieki przekraczały normy zanieczyszczeń w zakresie azotu ogólnego, ustalone w posiadanych przez Gminę Czosnów pozwoleniu wodnoprawnym. Oczyszczalnia ta wymagała pilnej rozbudowy, jednak zapewnienie środków na omawianą inwestycję nie należało do zadań Zakładu. Jednocześnie KZB zgodnie z posiadаныmi kompetencjami zapewniał środki niezbędne do bieżącego finansowania prac remontowo-modernizacyjnych w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.

W okresie objętym kontrolą Zakład w sposób prawidłowy zapewnił wykonywanie i przekazywanie właściwym organom okresowych wyników pomiarów ilości i jakości odprowadzanych ścieków. Również sposób postępowania w KZB z komunalnymi osadami ściekowymi (dalej: „kos”) był zgodny z opisem tego procesu zawartym w operacie wodnoprawnym.

NIK negatywnie ocenia brak zapewnienia przez Dyrektora KZB przeprowadzenia okresowych kontroli stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych, obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków i stacji zlewnej zlokalizowanej na terenie oczyszczalni ścieków. W Zakładzie nie dysponowano także wiedzą w zakresie wymaganego przepisami ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane³ (dalej: „ustawa – Prawo budowlane”) dopuszczenia do użytkowania eksploatowanej sieci kanalizacyjnej i przyłączy. Wskutek niezapewnienia właściwego przepływu informacji pomiędzy komórkami organizacyjnymi KZB w sprawozdaniu z realizacji inwestycji w zakresie wodociągów i sanitacji wsi RRW-2 za 2019 r. (dalej: „sprawozdanie RRW-2 za 2019 r.”) przekazano Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi nierzetelne dane w zakresie długości użytkowanej sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami. Ponadto sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (dalej: „KPOŚK”) były przekazywane do Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie (dalej: „RZGW”) pomimo nieposiadania w KZB upoważnienia lub pełnomocnictwa Wójta Gminy Czosnów do ich przedkładania właściwemu organowi Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, ze zm.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowe⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Planowanie, monitorowanie, koordynowanie i nadzorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

1.1 Planowanie gospodarki ściekowej

Opis stanu
faktycznego

KZB został utworzony przez Radę Gminy Czosnów 1 czerwca 2006 r. uchwałą nr 119/XXXIII/06 z 12 maja 2006 r. w sprawie utworzenia Komunalnego Zakładu Budżetowego w Czosnowie. W § 2 omawianej uchwały wskazano, że Zakład realizuje zadania własne gminy Czosnów o charakterze użyteczności publicznej, w szczególności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na obszarze Gminy Czosnów, wynikające z ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. Nr 72, poz. 747 z późn. zm.). W uchwale określono gospodarkę finansową Zakładu oraz składniki majątkowe, które zostały mu przekazane w użytkowanie, tj. m.in.:

- oczyszczalnię wraz ze stacją zlewną;
- kanalizację sanitarną o długości 9731,5 m wraz z przykanalikami⁵ oraz pompowniami ścieków w Czosnowie, Dębinie, Częstokowie Mazowieckim i w Częstokowie Polskim.

(akta kontroli str. 16-46)

Zgodnie ze Statutem KZB⁶, mienie Zakładu było mieniem komunalnym, stanowiącym własność Gminy, przekazany Zakładowi w użytkowanie. Bezpośredni nadzór nad działalnością Zakładu sprawował Wójt Gminy Czosnów. Zakładem zarządzał i reprezentował go na zewnątrz Dyrektor działający w granicach pełnomocnictwa udzielonego przez Wójta Gminy. W okresie objętym kontrolą w obrocie prawnym pozostawały dwa takie pełnomocnictwa, tj. z 19 kwietnia 2017 r., oraz 28 lipca 2020 r. Pełnomocnictwo z 19 kwietnia 2017 r. obejmowało dokonywanie wszelkich czynności związanych z umarzaniem, odraczaniem lub rozkładaniem na raty spłaty należności pieniężnych przypadających Gminie Czosnów – KZB na zasadach i w trybie określonym w ww. uchwale wraz z odsetkami za opóźnienie oraz innymi należnościami ubocznymi. Pełnomocnictwo to nie upoważniało do udzielania dalszych pełnomocnictw. Pełnomocnictwo z 28 lipca 2020 r. obejmowało podejmowanie działań w imieniu Gminy Czosnów w sprawach objętych przedmiotem działania Zakładu, określonych w Statucie KZB, w tym upoważniało do: składania oświadczeń woli w zakresie praw i zobowiązań majątkowych do wysokości kwot określonych m. in. corocznie w planie finansowym Zakładu; występowania w imieniu Gminy Czosnów w sprawach opisanych powyżej przed sądami powszechnymi, Sądem Najwyższym, sądami administracyjnymi oraz innymi organami orzekającymi i egzekucyjnymi. Pełnomocnictwo upoważniało także do udzielania dalszych pełnomocnictw pracownikom jednostki, w wymienionym zakresie dotyczącym przedmiotu działania Zakładu i oświadczeń woli, oraz radcom prawnym i adwokatom do występowania w imieniu Gminy Czosnów w sprawach opisanych powyżej przed sądami powszechnymi, Sądem Najwyższym, sądami administracyjnymi oraz innymi organami orzekającymi i egzekucyjnymi.

⁴ Oceny częstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Kanalizacja grawitacyjna o długości 7606,5 m, tłoczna o długości 2125,0 m, przykanaliki sanitarne w ilości 278 szt. o łącznej długości 2512,0 m.

⁶ Załącznik Nr 1 do uchwały Rady Gminy w Czosnowie Nr XXXII/246/2016 z 29 grudnia 2016 r.

(akta kontroli str. 6-7, 16-50)

Działalność KZB normował regulamin organizacyjny Zakładu wprowadzony zarządzeniem Nr 9/KZB/2015 Dyrektora z dnia 17 grudnia 2015 r., który wszedł w życie 31 grudnia 2015 r.⁷

(akta kontroli str. 81-98)

W badanym okresie KZB użytkował sieć kanalizacyjną zlokalizowaną wyłącznie na terenie aglomeracji Czosnów o długości wg stanu na:⁸

- koniec 2018 r. – 121,2 km,
- koniec 2019 r. – 128,3 km,
- 30 września 2020 r. – 134,2 km.

(akta kontroli str. 243-246, 250-300)

Długość sieci kanalizacyjnej według stanu na 30 września 2020 r. obejmowała m.in. sieć kanalizacyjną o długości 5,9 km (w m. Palmiry), nieprzyjętą na stan środków trwałych KZB.

(akta kontroli str. 243-249, 1161-1164)

Na 30 września 2020 r. KZB posiadał w użytkowaniu 8,4 km przyłączy kanalizacyjnych wykonanych w ramach rozbudowy sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Czosnów.

(akta kontroli str. 709-719)

KZB eksploatował 67 pompowni głównych oraz blisko 700 pompowni przydomowych przekazanych KZB do nieodpłatnego użytkowania przez Gminę Czosnów⁹. Na terenie Gminy Czosnów znajdował się jeden punkt zlewny ścieków surowych, usytuowany na terenie oczyszczalni, który został przekazany do eksploatacji wraz z wybudowaną oczyszczalnią.

Wszystkie urządzenia kanalizacyjne zlokalizowane były na obszarze aglomeracji Czosnów.

(akta kontroli str. 340-342, 852-855)

1.2 Planowanie realizacji przedsięwzięć w zakresie gospodarki ściekowej

Opis stanu
faktycznego

KZB nie posiadał wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych Gminy Czosnów, o którym mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków¹⁰.

Dyrektor KZB wyjaśnił, że: „Tworzenie i aktualizacja wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych Gminy Czosnów nie było objęte statutowym zakresem działalności Zakładu”.

(akta kontroli str. 856, 863-868)

⁷ Zarządzeniem Nr 9. KZB.2017 Dyrektora KZB Czosnów z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie zmian w Regulaminie organizacyjnym Komunalnego Zakładu Budżetowego w Czosnowie wprowadzono zmianę w rozdziale V § 21 lit. a, b i c dot. zmiany czasu pracy w systemie zmianowym oczyszczalni ścieków.

⁸ Dane określono na podstawie protokołów przekazania, PT, protokołów odbioru robót budowlanych i przekazania do eksploatacji (końcowych).

⁹ Gmina zawierała umowy na przekazanie odpłatne wybudowanego urządzenia kanalizacyjnego w trybie art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzeniu ścieków (Dz. U. z 2021 r. poz. 520).

¹⁰ Dz. U. z 2021 r., poz. 520.

1.3 Monitorowanie realizacji zadań w zakresie gospodarki ściekowej

Zakład monitorował ilości zbieranych i oczyszczanych ścieków komunalnych.

Całkowita ilość ścieków wytworzonych na terenie działania Zakładu wyniosła w: 2018 r. – 309,4 tys. m³/rok, 2019 r. – 305,4 tys. m³/rok, 2020 r. (do 30 września) – 283,2 tys. m³/rok. Ilość wytworzonych ścieków została oszacowana przez KZB na podstawie liczby mieszkańców (stałych i czasowo przebywających) na obszarze działania KZB i średniego rocznego zużycia wody na jednego mieszkańca wynoszącego 30 m³/rok.

Ilość ścieków odprowadzanych zbiorczym systemem kanalizacyjnym do oczyszczalni wynosiła w: 2018 r. – 233,9 tys. m³/rok, 2019 r. – 247,3 tys. m³/rok, 2020 r. (do 30 września) – 228,1 tys. m³/rok, i w całości pochodziła z obszaru aglomeracji.

Ilość ścieków dostarczanych do oczyszczalni taborem asenizacyjnym wynosiła w: 2018 r. – 57,8 tys. m³/rok, 2019 r. – 44,0 tys. m³/rok, 2020 r. (do 30 września) – 29,4 tys. m³/rok, w tym z obszaru aglomeracji odpowiednio: 52,6 tys. m³/rok; 40,4 tys. m³/rok; 26,2 tys. m³/rok.

Ilość ścieków oczyszczonych systemami indywidualnymi (prydomowe oczyszczalnie ścieków) wynosiła w: 2018 r. – 4,5 tys. m³/rok, 2019 r. – 3,9 tys. m³/rok, 2020 r. (do 30 września) – 3,2 tys. m³/rok, w tym z obszaru aglomeracji odpowiednio: 3,8 tys. m³/rok; 3,3 tys. m³/rok; 2,7 tys. m³/rok.

Porównanie szacunkowej ilości ścieków powstałych na terenie działania KBZ z ewidencjonowaną ilością ścieków zbieranych i poddanych oczyszczeniu, wskazuje, że poza ewidencją znalazło się w 2018 r. - 13,2 tys. m³, tj. 4,5% wytworzonych ścieków; w 2019 r. – 10,2 tys. m³, tj. 3,5% ścieków, a w 2020 r. (do 30 września) – 22,5 tys. m³, tj. 8,6 % ścieków.

Dane o ilości ścieków pozyskiwane były z odczytów liczników ścieków, które były zamontowane na terenie oczyszczalni. Opomiarowane były ścieki dostarczane do stacji zlewnej na oczyszczalni (jednym licznikiem), oraz dwa ciągi kanalizacji (dwa liczniki), a także odpływ ścieków do odbiornika (jeden licznik). Liczniki traktowane były jako monitoring ilości zbieranych i oczyszczanych ścieków.

(akta kontroli str. 343-344, 853-855, 857-858)

W KZB dysponowano dokumentacją pt.: „Koncepcja rozbudowy Gminnej Oczyszczalni Ścieków w Czosnowie oraz aktualnym projektem budowlanym: Rozbudowa i przebudowa Gminnej Oczyszczalni Ścieków w Czosnowie” wykonaną w 2017 r. przez firmę EUROTECH. Według stanu na dzień 3 lutego 2021 r., w ramach planowanego przedsięwzięcia zostało wykonane tylko przyłącze wodne do miejsca, w którym na terenie oczyszczalni będzie zamontowany sito-piaskownik. Dyrektor wyjaśnił, że: „Mimo prób Wójta Gminy Czosnów o uzyskanie dotacji na w/w obiekt takich środków Gmina do obecnej chwili nie otrzymała.”.

(akta kontroli str. 780-851, 859)

Od 2017 r. na oczyszczalni nie prowadzono inwestycji związanych z procesem oczyszczania ścieków.

(akta kontroli str. 859-860)

Dyrektor KZB nie występował z formalnymi wnioskami do Wójta Gminy Czosnów w celu zapewnienia środków finansowych dla zrealizowania zadań inwestycyjnych określonych w AKPOŚ 2017, w tym na rzecz finansowania rozbudowy oczyszczalni.

Dyrektor KZB wyjaśnił, m.in. że: „Aktualizacja AKPOŚ 2017 wymaga przedłożenia informacji o inwestycjach trwających i planowanych do realizacji na terenie aglomeracji przez samorządy, nie przez Zakłady Komunalne.(...) Zapewnienie środków na realizację zadań określonych w AKPOŚ2017, w tym rozbudowę oczyszczalni ścieków formalnie nie mieści się w naszych obowiązkach ani możliwościach (§ 2 p.3 Statutu KZB Czosnów). Oczywiście uczestniczymy (Dyrektor, Zastępca Dyrektora, Główny Księgowy) we wspólnych z “Kierownictwem” Gminy w naradach dotyczących różnych możliwości finansowania, szczególnie rozbudowy oczyszczalni ścieków, ale głównie w charakterze głosu doradczego nie decyzyjnego. Z takich narad nie sporządzano protokołów.”.

(akta kontroli str. 861-862)

Były Dyrektor KZB wyjaśnił m.in., że: „(...) Cały proces inwestycyjny związany z budową sieci wodno-kanalizacyjnej, budową i rozbudową oczyszczalni prowadzony i finansowany jest przez Gminę (statut KZB w Czosnowie § 2 p.3), dopiero po zakończeniu inwestycji przekazywana jest ona do eksploatacji do Komunalnego Zakładu Budżetowego. Jako Komunalny Zakład Budżetowy uczestniczyliśmy w spotkaniach na szczeblu Gminy na ww. tematy jako strona doradcza”.

(akta kontroli str. 863-865)

KZB sporządził i przekazał¹¹ Państwowemu Gospodarstwu Wodnemu Wody Polskie Regionalnemu Zarządowi Gospodarki Wodnej w Warszawie (dalej: „RZGW”) sprawozdania z realizacji KPOŚK za 2018 i 2019 r. Sprawozdania zarówno w formie papierowej jak i elektronicznej zostały przekazane w wymaganym przepisami terminie.

(akta kontroli str. 371-383, 390-412)

Przekazane sprawozdania nie zawierały podpisu, a jedynie wskazanie na pierwszej stronie formularza danych osoby je sporządzającej sprawozdania (Zastępcy Dyrektora KZB). RZGW w e-mailu z 19 lutego 2020 r., wysłanym do KZB po otrzymaniu wersji papierowej ankiety sprawozdawczej z KPOŚK za 2019 r., zwrócił się o przekazanie pisma przewodniego. Pismo to datowane na 23 stycznia 2020 r. i podpisane przez Wójta Gminy Czosnów, zostało przekazane do RZGW.

(akta kontroli str. 413-416)

RZGW informował corocznie KZB o zaakceptowaniu ankiet sprawozdawczych z realizacji KPOŚK.

(akta kontroli str. 371, 381, 412)

KZB nie był kontrolowany przez Wójta Gminy Czosnów w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków i związanych z tym zagadnień finansowych. Od 28 maja 2018 r. do 27 września 2018 r. w Gminie Czosnów przeprowadzono wewnętrzny audyt gospodarki finansowej w KZB. Audytor Wewnętrzny zalecił zaktualizować instrukcję obiegu i kontroli dowodów księgowych. Zalecenie zostało wykonane zarządzeniem Dyrektora KZB Nr 4.KZB.2018 z 5 listopada 2018 r. w sprawie aktualizacji i wprowadzenia Instrukcji obiegu i kontroli dowodów księgowych.

(akta kontroli str. 430-448)

¹¹ Zgodnie z art. 89 ust.1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne – Dz. U. z 2021 r. poz. 624 (dalej: „uPW”) gminy przedkładają Wodom Polskim corocznie, nie później niż do dnia 28 lutego, sprawozdania z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (dalej: „KPOŚK”) za rok ubiegły.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie – Delegatura w Ciechanowie (dalej: „WIOŚ”) przeprowadził w sierpniu 2017 r. kontrolę oczyszczalni, w ramach której stwierdzone zostały przekroczenia dozwolonej normy azotu ogólnego. Według stanu na dzień 3 lutego 2021 r. nie ustalono Gminie Czosnów opłat podwyższonych z tego tytułu. Zastępca Dyrektora KZB wyjaśnił, że: „W pierwszej połowie 2020 r. Delegatura WIOŚ w Ciechanowie zadała telefoniczne pytanie, w jaki sposób Gmina sobie radzi z małymi przekroczeniami azotu ogólnego. Odpowiedź jest jedna, Gmina Czosnów nie posiada Oczyszczalni, która poradziłaby sobie z takimi normami jakie zostały narzucone pozwoleniem wodnoprawnym.”.

(akta kontroli str. 417-429)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Stwierdzone
nieprawidłowości

1. KZB nie dysponowano wiedzą w zakresie wymaganego przepisami ustawy – Prawo budowlane dopuszczenia do użytkowania eksploatowanych 142,6 km sieci kanalizacyjnej i przyłączy. Ponadto KZB użytkował w miejscowości Palmiry 5,94 km sieci kanalizacyjnej i pompownię sieciową ścieków, pomimo że nie posiadał do stycznia 2021 r. protokołu końcowego odbioru robót budowlanych.

Dyrektor KZB wyjaśnił że: „KZB nie był stroną procesu inwestycyjnego budowy sieci kanalizacyjnej. Przejmowaliśmy sieci-odcinki na stan po całkowitym zakończeniu inwestycji na podstawie dołączonych do PT końcowego protokołu odbioru technicznego. Wszelkie dokumenty wstępne i kończące proces inwestycyjny są w gestii i posiadaniu inwestora. KZB nie występował do Urzędu Gminy Czosnów o przekazanie powyższych dokumentów. Sieć kanalizacyjna w miejscowości Palmiry była etapowo włączona do eksploatacji jeszcze w trakcie prowadzenia inwestycji. Głównym powodem takiego postępowania były względy społeczne – potrzeby mieszkańców wsi Palmiry oraz dbałość o środowisko, bliskość otuliny Kampinoskiego Parku Narodowego. Nieterminowe kończenie prac inwestycyjnych (duże opady, przyjęta technologia) powodowały problemy mieszkańców, którzy swoje przyłącza projektowali i wykonywali pod planowaną inwestycję sieci, łącznie z harmonogramem zakończenia prac.”.

Dyrektor KZB wyjaśnił także m.in., iż: „Dokument oznaczony jako PT L.p. 4283 dotyczy 5,94 km sieci kanalizacyjnej o wartości robót 1 402 112,86 zł jest gołym dokumentem. Nie dołączono do niego protokołu końcowego odbioru robót budowlanych na w/w kwotę ani żadnych innych dokumentów. Przyjęcie na stan inwestycji z wadami prawnymi byłoby według Dyrektora KZB błędne. (...) Określenie „goły dokument” oznacza wypełniony treścią druk, ale bez dołączonych załączników np. protokołu odbioru końcowego. (...) Inwestycję, którą chce się przekazać KZB na stan bez jednoznacznego protokołu końcowego, bez odbioru przez Powiatowy Inspektorat Budowlany, z niezakończonymi rozliczeniami z głównym wykonawcą z perspektywą procesu sądowego, pozwala mi uznać ją za obarczoną wadami prawnymi. Sytuacja w styczniu 2021 r. uległa poprawie na tyle, że podpisałem sporny dokument PT L.p. 4283. (...) W dniu 28.07.2020 r., gdy zostałem dyrektorem KZB odcinek był już w eksploatacji mimo trwających robót poprawiających sporne odcinki kanalizacji grawitacyjnej. Pompownia sieciowa i odcinek tłoczny, oraz niektóre grawitacyjne działały prawidłowo. Ze względów społecznych niemożliwym było wstrzymanie odbioru ścieków od podłączonych mieszkańców. Wrześniowy protokół przyjęcia do eksploatacji pozwolił na ponoszenie przez KZB kosztów i wystawianie faktur.”.

(akta kontroli str. 242-300, 709-719, 726-765, 1161-1164)

Zdaniem NIK, na KZB, jako posiadaczu i podmiocie użytkującym obiekty budowlane jakimi są urządzenia kanalizacyjne, ciążyła powinność przyjęcia tych obiektów do eksploatacji i ich użytkowanie zgodnie z wymogami prawa. W celu dochowania przy tym należytej staranności niezbędne było posiadanie wiedzy o statusie prawnym użytkowania przejmowanych obiektów.

W ocenie NIK, opisane wyżej postępowanie było nierzetelne.

2. W KZB brak było właściwego przepływu informacji pomiędzy komórkami organizacyjnymi tej jednostki w zakresie długości użytkowanej sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami. Według danych księgowych łączna długość sieci kanalizacyjnej z przyłączami wynosiła odpowiednio na dzień 31 grudnia 2019 r. – 136,7 km. Z kolei według danych przedstawionych przez Z-cę Dyrektora – Kierownika Oczyszczalni Ścieków łączna długość sieci kanalizacyjnej z przyłączami wynosiła na dzień 31 grudnia 2019 r. – 136,45 km i taką długość sieci kanalizacyjnej wykazano do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawozdaniu z realizacji inwestycji w zakresie wodociągów i sanitacji wsi RRW-2 za 2019 r. W sprawozdaniu nie uwzględniono przyłącza kanalizacyjnego o długości 0,3 km (PT Nr ewid. 3231), gdyż jak wyjaśnił Z-ca Dyrektora: „wysyłając sprawozdanie za 2019 r., nie miał tego dokumentu do wglądu. Przedmiotowe PT zostało uwzględnione w sprawozdaniu za 2020 r.”.

(akta kontroli str. 709-719, 727, 1024-1026)

Dyrektor KZB wyjaśnił, m.in., że: „(...) wykazywana różnica przyłączy kanalizacyjnych o długości 0,3 km (Izabelin Dziekanówek PT nr ew. 3231) wynika z dotychczasowego braku koordynacji przepływu dokumentów przychodzących z „zewnątrz” między działami KZB. Księgowość działała na podstawie dokumentów PT pochodzących z działu Księgowości Gminny, Z-ca dyrektora sporządzał sprawozdania RRW-2 na podstawie protokołów dostarczonych z działu Inwestycji Gminny, bez wzajemnych uzgodnień i kontroli. Powyższa sytuacja już została naprawiona. Dokument PT nr ew. 3231 bez oznaczonej daty podpisania najprawdopodobniej dotarł do KZB 20.01.2020 i został uwzględniony w „księgowaniu” na rok 2019. Natomiast daty wpływu protokołu odbioru technicznego do Z-cy dyrektora (z działu inwestycji) nie jestem w stanie określić nawet w przybliżeniu. Rozbieżność danych księgowych i sprawozdawczych jest błędem, który automatycznie likwiduje się sam, ale dopiero przy składaniu sprawozdania RRW-2 za 2020 r. Jak wcześniej nadmieniałem występowanie takich rozbieżności na przyszłość zostało już wykluczone poprzez wprowadzenie obowiązku wzajemnej koordynacji przepływu dokumentów wewnątrz KZB”.

(akta kontroli str. 769-779, 1024-1026, 1222-1236)

W ocenie NIK, opisane wyżej postępowanie było nierzetelne.

3. Zastępca Dyrektora KZB przekazywał do RZGW sprawozdania z realizacji KPOŚK, pomimo braku upoważnienia lub pełnomocnictwa Wójta Gminy Czosnów do takiego działania. Zgodnie z art. 89 ust.1 uPW gminy przedkładają Wodom Polskim corocznie, nie później niż do dnia 28 lutego, sprawozdania z realizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych.

Zastępca Dyrektora KZB, który sporządzał sprawozdania z realizacji KPOŚK w wyjaśnieniu podał, że nie posiadał upoważnienia, ani też nie znał przepisów wewnętrznych, które regulowałyby kwestie przedmiotowych sprawozdań. Wyjaśnił także, iż „Komunalny Zakład Budżetowy w Czosnowie jest odpowiedzialny za nadzór i obsługę wodociągu, kanalizacji i oczyszczalni

ścieków. Ankietę sprawozdawczą z realizacji KPOŚK wypełniam na podstawie danych pozyskiwanych z gminy i danych własnych z zakładu. Wypełnioną ankietę przedstawiam do wglądu Wójtowi Gminy, po czym wysyłam ją na adres Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie.”.

(akta kontroli str. 6-7, 345-347, 371-383, 390-412)

Zdaniem NIK, przedstawienie wypełnionej ankiety do wglądu Wójtowi Gminy Czosnów nie oznacza automatycznego udzielenia przez niego upoważnienia lub pełnomocnictwa dla KZB do przekazania ankiety do RZGW.

W ocenie NIK, opisane wyżej postępowanie było nierzetelne.

OCENA CZĄSTKOWA

W KZB w ramach działalności statutowej eksploatowano sieci kanalizacyjne wraz z pompowniami ścieków oraz oczyszczalnię ścieków komunalnych ze zlokalizowaną na jej terenie stacją zlewną. Monitorowano także ilości zbieranych i oczyszczanych ścieków na terenie działania Zakładu. W KZB nie dysponowano jednak wiedzą w zakresie wymaganego przepisami ustawy – Prawo budowlane dopuszczenia do użytkowania eksploatowanej sieci kanalizacyjnej i przyłączy. Wskutek niezapewnienia właściwego przepływu informacji pomiędzy komórkami organizacyjnymi KZB w zakresie długości użytkowanej sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami w sprawozdaniu RRW-2 za 2019 r. przekazano nierzetelne dane w tym zakresie. Ponadto sprawozdania z realizacji KPOŚK były przekazywane do RZGW pomimo nieposiadania w KZB upoważnienia lub pełnomocnictwa Wójta do ich przedkładania właściwemu organowi Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie.

OBSZAR

2. Zbieranie ścieków komunalnych

2.1 Zbieranie ścieków komunalnych

Opis stanu
faktycznego

W KZB pozyskiwano dane dotyczące ilości mieszkańców wytwarzających ścieki komunalne na obszarze objętym działalnością Zakładu, z Urzędu Gminy w Czosnowie jak i ze źródeł własnych (umów na odprowadzanie ścieków, umów na opróżnianie zbiorników). Według przekazanych przez KZB do RZGW sprawozdań z realizacji KPOŚK 2018 i 2019 r. w okresie objętym kontrolą na obszarze aglomeracji:

1) sieci kanalizacyjnej korzystało:

- w 2018 r. – 7425 osób, tj. 84,3 % mieszkańców obszaru objętego działalnością KZB;
- w 2019 r. – 7903 osób, tj. 87,9 % mieszkańców obszaru objętego działalnością KZB;
- w 2020 r. (do 30 września)¹² – 8658 osób, tj. 90,4% mieszkańców obszaru objętego działalnością KZB;

2) przydomowych oczyszczalni ścieków korzystało:

- w 2018 r. – 180 osób, tj. 2,0 % mieszkańców obszaru objętego działalnością KZB;
- w 2019 r. – 180 osób, tj. 2,0 % mieszkańców obszaru objętego działalnością KZB;
- w 2020 r. (do 30 września) – 180 osób, tj. 1,9% mieszkańców obszaru objętego działalnością KZB;

¹² W 2020 r. za I-III kw. - dane pozyskane z Urzędu Gminy i źródeł własnych.

3) zbiorników bezodpływowych korzystało:

- w 2018 r. – 1207 osób, tj. 13,7 % mieszkańców obszaru objętego działalnością KZB;
- w 2019 r. – 912 osób, tj. 10,1 % mieszkańców obszaru objętego działalnością KZB;
- w 2020 r.(do 30 września) – 734 osób, tj. 7,7 % mieszkańców obszaru objętego działalnością KZB.

(akta kontroli str. 877, 372-380, 390-411)

W KZB nie wnioskowano do Wójta Gminy Czosnów o podjęcie działań w sprawie zapewnienia podłączenia do istniejącej sieci kanalizacyjnej wszystkich nieruchomości. Były Dyrektor wyjaśnił, m.in., że „Powyższe należy do zadań Urzędu Gminy”.

(akta kontroli str. 874-876)

W okresie objętym kontrolą wystąpiły 23 awarie przepompowni ścieków zlokalizowanych w miejscowościach: Dębina, Łomna, Pieńków, Augustówek, Wrzosówka, Sowią Wola, Dobrzyń. Przyczyną awarii było głównie zużycie materiału wymagające wymiany sond, zaworów zwrotnych, sterowników pomp. W wyniku tych awarii nie zaszła konieczność wyłączenia z eksploatacji fragmentu sieci kanalizacyjnej ani odprowadzania ścieków bez ich oczyszczania.

(akta kontroli str. 869-929)

W KZB nie przeprowadzano w latach 2018-2020 (do 30 września) okresowych kontroli stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych wymaganych przepisami prawa. W okresie tym nie planowano także i nie przeprowadzano remontów sieci kanalizacyjnej.

(akta kontroli str. 1176)

W okresie objętym kontrolą wpłynęły do Zakładu ogółem 404 wnioski o podłączenie nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, w tym 149 w 2018 r., 146 w 2019 r., 109 w 2020 r. (do 30 września). Pozytywnie rozpatrzono 383 wnioski, w tym 148 w 2018 r., 141 w 2019 r. i 94 w 2020 r. (do 30 września). W tym czasie podłączono do sieci kanalizacyjnej ogółem 489 nieruchomości, w tym 149 w 2018 r., 246 w 2019 r. i 94 w 2020 r. (do 30 września). Wzrost podłączeń nieruchomości do sieci kanalizacyjnej w 2019 r. wynikał z faktu zbiorowego wydania warunków na zaprojektowanie sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami w 3 miejscowościach (Pieńków, Łomna Las, Izabelin Dziekanówek). We wszystkich przypadkach podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej, Zakład zawarł umowę na odprowadzanie ścieków.

W latach 2018-2020 (do 30 września) w KZB odmówiono podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej łącznie w 21 przypadkach, w tym: 1 – w 2018 r., 5 – w 2019 r., i 15 – w 2020 r. (do 30 września).

Szczegółowa analiza 5 losowo wybranych przypadków wykazała, że odmowy podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej. Przyczynami odmowy podłączenia nieruchomości do sieci kanalizacyjnej były: brak w pobliżu sieci kanalizacyjnej, a w 2020 r. dodatkowo brak możliwości oczyszczania ścieków ze względu na małą przepustowość oczyszczalni

(akta kontroli str. 301-321)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość: W KZB nie wykonywano okresowych kontroli stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych – przepompowni ścieków, tj.:

- co najmniej raz w roku kontroli polegających na sprawdzeniu stanu technicznego, wymaganej zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy – Prawo budowlane;
- co najmniej raz na pięć lat kontroli polegającej m.in. na sprawdzeniu stanu technicznego i badaniu instalacji elektrycznej i piorunochronnej w zakresie stanu sprawności połączeń, osprzętu, zabezpieczeń i środków ochrony od porażeń, oporności izolacji przewodów oraz uziemień instalacji aparatów wymaganej zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy.

KZB nie przeprowadzał okresowych kontroli stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych, gdyż wykonywanie tych czynności, jak wyjaśnił Dyrektor KZB: „(...) i to na bieżąco, należy do naszych głównych zadań”. Z-ca Dyrektora podał: „(...) W sposób przyjęty w formie obsługi codziennej pracownicy obsługują ww. urządzenia od wielu lat i sprawdza to się w praktyce. Oprócz pracy pracowników od poniedziałku do piątku, także w soboty „niedziele i święta w ograniczonym składzie są dyżury. Z organizacyjnego punktu widzenia nie jest możliwe usuwanie awarii, nadzór nad tymi pracami i jednocześnie zawiadamianie i oczekiwanie na wizytę inspektora z nadzoru”

(akta kontroli str. 1000, 1006)

W ocenie NIK, opisane wyżej postępowanie było niezgodne z prawem.

OCENA CZĄSTKOWA

W KZB prawidłowo realizowano zadania mające na celu utrzymanie ciągłego zbierania ścieków komunalnych, oraz zapewnienie, w miarę posiadanych możliwości technicznych, podłączenia do sieci kanalizacyjnej kolejnych nieruchomości. Nie prowadzono jednak obowiązkowych, okresowych kontroli stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych.

OBSZAR

3. Oczyszczanie ścieków komunalnych i zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

3.1 Zapewnienie właściwego oczyszczania ścieków komunalnych

Opis stanu
faktycznego

Dla użytkowanej przez KZB oczyszczalni o RLM¹³ 10670. Gmina Czosnów posiadała decyzję Starosty Nowodworskiego Nr 326 z 15 listopada 2017 r. udzielającą, pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód polegające na wprowadzeniu z oczyszczalni gminnej ścieków do rzeki Wisły. Pozwolenia udzielono na czas oznaczony tj. do 15 listopada 2027 r. Określona w ww. decyzji maksymalna przepustowość oczyszczalni ustalona została na 1 600 m³/d. Dotyczyła ona jednak ilości ścieków wprowadzanych do odbiornika po rozbudowie oczyszczalni o dwa nowe ciągi technologiczne. Do dnia zakończenia kontroli oczyszczalnia nie została rozbudowana. W decyzji nie określono dopuszczalnej ilości przyjmowanych ścieków do czasu rozbudowy oczyszczalni.

W pozwoleniu ustalono najwyższe dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń wprowadzanych do rzeki Wisły jako: BZT₅ – 25 mg O₂/l, ChZT_{Cr} – 125 mg O₂/l, zawiesiny ogólne – 35 mg/l, azot ogólny 15 mg N/l, fosfor ogólny – 2 mg P/l. Ustalone wartości omawianych wskaźników były zgodne z obowiązującymi

¹³ Równoważna liczba mieszkańców – ładunek substancji organicznych biologicznie rozkładalnych wyrażonych jako wskaźnik pięciodobowego zapotrzebowania tlenu (BZT₅) w ilości 60 g tlenu na dobę (art. 86 ust. 3 pkt 3 uPWW).

w tym zakresie przepisami¹⁴ dla oczyszczalni o RLM od 10 000 do 14 999. Pozwolenie wydano m.in. na podstawie „Operatu wodnoprawnego – wprowadzanie oczyszczonych ścieków w Czosnowie”, sporządzonego we wrześniu 2017 r.

(akta kontroli str. 129-191, 322-336)

Gminna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana w m. Czosnów jest oczyszczalnią o projektowanej przepustowości 800 m³/d (RLM projektowane 10 670). Ścieki dopływające do oczyszczalni siecią kanalizacyjną, kierowane są przez studzienkę pomiarową do zablokowanego urządzenia do mechanicznego oczyszczania ścieków, gdzie ze ścieków usuwane są skratki oraz piasek. Ścieki dowożone spoza miejscowości skanalizowanych, kierowane są do zlewni ścieków dowożonych, skąd również trafiają do zablokowanego urządzenia do mechanicznego oczyszczania ścieków. W przypadku awarii tego urządzenia, ścieki kierowane są na istniejącą kratę schodkową produkcji ENKO. Po mechanicznym oczyszczeniu ścieki trafiają do pompowni ścieków a następnie do komór defosfatacji, gdzie następuje uwolnienie fosforu. Z komory defosfatacji ścieki przepływają do komór denitryfikacji, gdzie usuwany jest azot poprzez rozkład azotanów do azotu gazowego. Z komory denitryfikacji ścieki przepływają do komory osadu czynnego (nitryfikacji), gdzie następuje, przy wykorzystaniu tlenu ze sprężonego powietrza, zasadniczy proces oczyszczania ścieków. Odpływające z komory osadu czynnego ścieki wraz z osadem czynnym, kierowane są do osadników wtórnych i poddawane sedymentacji. Następnie oczyszczone ścieki odpływają do odbiornika - rzeki Wisły. Zgromadzony w części lejowej osadników osad czynny zawracany jest w części do komory wstępnej denitryfikacji (do układu), a w części kierowany jest do komór stabilizacji tlenowej osadu. Z komór stabilizacji tlenowej osad kierowany jest do zbiornika osadu, następnie do stacji mechanicznego odwadniania i wapnowania osadu. W przypadku awarii stacji mechanicznego odwadniania osadu, osad kierowany jest na istniejące poletki osadowe.

(akta kontroli str. 129-158, 192-239, 340-342, 892-985)

W KZB wdrożono Instrukcję obsługi i eksploatacji Oczyszczalni Ścieków (dalej: „Instrukcja”). Dokumentowanie prac wykonywanych w ramach obsługi oczyszczalni, sieci kanalizacyjnych, stacji zlewnej, odbywało się zgodnie z Instrukcją w prowadzonej na bieżąco od 2011 r. Książce eksploatacji Oczyszczalni Ścieków w Czosnowie (dalej: „Książka”). W książce tej odnotowywane były czynności mające wpływ na pracę oczyszczalni, w tym m.in. dane o awariach, przeglądach i remontach.

(akta kontroli str. 192-239, 893-925)

W ramach niniejszej kontroli, WIOŚ przeprowadził na zlecenie NIK¹⁵ kontrolę w Gminie Czosnów dotyczącą oczyszczalni, eksploatowanej przez KZB, obejmującą: prawidłowości eksploatacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz urządzeń służących do przeróbki komunalnych osadów ściekowych, wartości substancji zanieczyszczających w odprowadzanych ściekach, adekwatności pozwolenia wodnoprawnego do przepisów prawa. W ramach działań pokontrolnych, w wyniku stwierdzonych nieprawidłowości WIOŚ skierował do odpowiednich jednostek:

¹⁴ W dacie wydania pozwolenia obowiązywało rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego – Dz. U. z 2014 r. poz. 1800. Od 16 lipca 2019 r. obowiązuje rozporządzenie Ministra Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. – Dz. U. z 2019 r. poz. 1311.

¹⁵ Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK.

- a) zarządzenie pokontrolne do Wójta Gminy Czosnów, w którym wnioskowała o:
- zapewnienie prawidłowej eksploatacji oczyszczalni, polegającej w szczególności na podejmowaniu odpowiednich działań w celu wyeliminowania wprowadzania niedostatecznie oczyszczonych ścieków do odbiornika.
 - magazynowanie odpadów powstających w wyniku oczyszczania ścieków zgodnie z rozporządzeniem Ministra Klimatu z dnia 11 września 2020 r. w sprawie szczegółowych wymagań dla magazynowania odpadów;
- b) wystąpienie do Dyrektora Zarządu Zlewni PGW Wody Polskie w Warszawie, w którym informowano o wynikach przeprowadzonej kontroli, w tym o nieprawidłowościach stwierdzonych w pozwoleniu wodnoprawnym;
- c) wystąpienie do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Nowym Dworze Mazowieckim, w którym przedstawiono informację o ustaleniach w zakresie niewykonywania corocznych kontroli stanu technicznego obiektów budowlanych oczyszczalni zgodnie z art.62 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 7 lipca – Prawo budowlane, a także o wynikach przeprowadzonych oględzin.

(akta kontroli str. 941-999)

W ocenie Kierownika Delegatury WIOŚ w Ciechanowie obowiązujące dla oczyszczalni pozwolenie wodnoprawne nie zawierało następujących elementów, wymienionych w art. 128 ust 1. ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne¹⁶, obowiązującej w dniu wydania pozwolenia:

- w orzeczeniu decyzji brak było nazwy odbiornika ścieków;
- brak było opisu wylotu kolektora wprowadzającego ścieki do odbiornika oraz parametrów charakteryzujących to urządzenie;
- nie wskazano szczegółowych warunków prowadzenia pomiarów ilości i jakości wprowadzanych do wód, określonych w wówczas obowiązującym rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego¹⁷,
- nie określono:
 - liczby i częstotliwości pobierania próbek ścieków,
 - wskazania miejsca pobierania próbek ścieków,natomiast w pkt III.2 ww. decyzji zapisano – „prowadzenia pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do rzeki Wisły zgodnie z wyżej powołanymi przepisami.”.
- nie określono sposobu postępowania w przypadku rozruchu, zatrzymania działalności, bądź awarii urządzeń istotnych dla realizacji pozwolenia, a także rozmiaru i warunków korzystania z wód oraz urządzeń wodnych w tych sytuacjach wraz z maksymalnym, dopuszczalnym czasem trwania tych warunków. Natomiast w pkt III.4. decyzji zapisano „W przypadku awarii urządzeń do oczyszczania ścieków i urządzeń pomiarowych – natychmiastowego podjęcia działań mających na celu usunięcie awarii”.

¹⁶ Dz. U. z 2017, poz. 1121, ze zm.

¹⁷ Dz. U. z 2014 r. poz. 1800.

(akta kontroli str. 130-191, 332-335, 946-948)

Oględziny obiektów i urządzeń oczyszczalni oraz wylotu kolektora ścieków oczyszczonych do odbiornika, dokonane w dniu 18 listopada 2020 r. przez przedstawicieli WIOŚ, w ramach kontroli zleconej przez NIK, wykazały, że ochronne barierki metalowe, pomosty i ściany metalowe komór bloku technologicznego oczyszczalni oraz metalowe części prasy do skratek były częściowo skorodowane. Wyłączony był z eksploatacji zbiornik UASB (reaktor beztlenowy – odmiana osadnika Imhoffa). Zgodnie z wyjaśnieniami Zastępcy Dyrektora KZB zbiornik UASB użytkowany był do 2011 r. Jego wyłączenie z eksploatacji nie ma wpływu na proces oczyszczania ścieków. W toku oględzin ujawniono także ubytki w ścianach betonowych poletek do czasowego magazynowania osadów ściekowych. Kontener, w którym magazynowano skratki, nie miał zabezpieczenia przed przedostawaniem się odcieków ze skratek do gruntu. Z kontenera wypływały do gruntu odcieki. Wylot kolektora ścieków oczyszczonych z oczyszczalni do odbiornika był podtopiony, a wypływające ścieki tworzyły rozlewisko. Teren wokół miejsca wprowadzania ścieków był podmokły.

Ponowna wizja terenowa, przeprowadzona przez przedstawicieli WIOŚ w dniu 12 stycznia 2021 r. wykazała, że nieprawidłowości dotyczące kontenera zostały w toku kontroli NIK usunięte.

W toku kontroli WIOŚ ustalono, iż w 2020 r. ilość ścieków wprowadzanych z oczyszczalni do odbiornika wyniosła 958,1 m³/d, a tym samym przekroczono obecną zaprojektowaną przepustowość hydrauliczną oczyszczalni, wynoszącą 800 m³/d.

(akta kontroli str. 952, 959-972)

Wyniki badań, pobranej przez inspektorów WIOŚ w trakcie niniejszej kontroli średniodobowej próbki ścieków odprowadzanych z oczyszczalni wyniosły :

BZT₅ – 19,0 mg O₂/l (wartość dopuszczalna 25 mg O₂/l),

ChZTcr – 72,6 mg O₂/l (wartość dopuszczalna 125 mg O₂/l)

Zawiesiny ogólne – 16,0 mg/l (wartość dopuszczalna 35 mg/l),

Azot ogólny – 63,9 mg N/l (wartość dopuszczalna 15 mg N/l, przekroczona o 48,9 mg N/l),

Fosfor ogólny – 1,36 mg N/l (wartość dopuszczalna 2 mg P/l).

W okresie objętym kontrolą badania ścieków na zlecenie KZB wykonywane były z wymaganą częstotliwością i w wymaganym zakresie. Wykonywano 12 badań ścieków oczyszczonych i 12 badań ścieków nieoczyszczonych rocznie.

Analiza spełniania warunków pozwolenia wodnoprawnego w zakresie ww. wskaźników, przeprowadzono na podstawie przedłożonych przez Zakład 12 wyników badań ścieków oczyszczonych wprowadzanych z oczyszczalni do odbiornika w okresie od daty uprawomocnienia się decyzji – pozwolenia wodnoprawnego tj. od 06.12.2017 r. wykazała, że z 12 próbek w badanym okresie rocznym od 6 grudnia 2017 r. do 5 grudnia 2018 r. 2 próbki¹⁸ nie spełniały średnich dobowych dopuszczalnych wartości azotu ogólnego. W okresie od 6 grudnia 2018 r. do 5 grudnia 2019 r. z 12 próbek 5 próbek¹⁹ nie spełniało średnich dobowych dopuszczalnych wartości azotu ogólnego. Z kolei w okresie od 6 grudnia 2019 r. do

¹⁸ 23,9; 18,1 mgN/l

¹⁹ 21,1; 29,2; 16,8; 20,3; 30,1 mgN/l

5 grudnia 2020 r. – z 12 badanych próbek 8 próbek²⁰ nie spełniało średnich dobowych dopuszczalnych wartości azotu ogólnego (15 mg N/l).

Były Dyrektor KZB podał m.in., że: „na spotkaniach z „Kierownictwem” Gminy informowałem o konieczności rozbudowy oczyszczalni, proces inwestycyjny został rozpoczęty. Trwa bardzo wolno ze względu na ograniczone własne środki inwestycyjne Gminy. Pozyskiwanie środków zewnętrznych nie leży w kompetencjach KZB.”.

(akta kontroli str. 866-868, 981-982, 1161-1164)

W KZB w kontrolowanym okresie nie dysponowano wiedzą o wydaniu przez WIOŚ decyzji o ustaleniu opłaty podwyższonej lub zawiadomieniu o wszczęciu postępowania w sprawie o ustalenie opłaty podwyższonej za odprowadzanie ścieków. Zgodnie z przekazaną do NIK informacją WIOŚ, w związku z wprowadzeniem ścieków do wód z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym, wszczęte zostanie przez WIOŚ, na podstawie art. 289 uPW, postępowanie administracyjne w celu wymierzenia Gminie Czosnów opłaty podwyższonej, o której mowa w art. 280 pkt 2 lit. b, ww. ustawy.

(akta kontroli str. 449-629, 945, 947, 953, 957, 973-983)

KZB, zgodnie z art. 149 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony Środowiska²¹ przysyłało w latach 2018-2020 (do 30 września), co miesiąc, okresowe wyniki pomiarów ilości i jakości ścieków do Starostwa Powiatu Nowodworskiego oraz Delegatury WIOŚ w Ciechanowie. Pobór próbek ścieków nieoczyszczonych i ścieków odprowadzanych z oczyszczalni oraz ich analiza były prowadzone przez akredytowane laboratorium²² w zakresie badań, do których wykonywania KZB było zobowiązane.

(akta kontroli str. 630-708, 1131-1132)

Dane wykazywane w sprawozdaniach z realizacji KAPOŚK za 2018 i 2019 rok odpowiadały wartościom stężeń średniorocznych w ściekach oczyszczonych, obliczonych na podstawie miesięcznych wyników badań tych ścieków.

(akta kontroli str. 372-380, 390-411, 449-629, 979-980)

Zakład zapewnił przeprowadzenie kontroli oczyszczalni w zakresie pomiarów elektrycznych, w tym badania skuteczności zerowania oraz badania stanu izolacji przewodów/uzwojeń elektrycznych. Dokonywano również przeglądów i konserwacji sprzętu ppoż. dotyczącego gaśnic proszkowych i śniegowych.

W okresie objętym kontrolą nie zaszły okoliczności, o których mowa w art. 61 pkt 2 ustawy – Prawo budowlane, w związku z czym nie przeprowadzano kontroli oczyszczalni na podstawie art. 62 ust. 1 pkt 4 tej ustawy.

(akta kontroli str. 1004-023)

3.2 Zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych

Opis stanu
faktycznego

W KZB w związku z eksploatacją oczyszczalni wytworzono następujące ilości odpadów innych niż niebezpieczne²³, bez uwzględnienia kos:

1) w 2018 r.:

– skratki (kod odpadu: 19 08 01) – 16,2 Mg,

²⁰ 24,4; 28,8; 35,6; 18,2; 15,2; 16,1; 15,7; 23,4 mgN/l

²¹ Dz. U. z 2020, poz. 1219, ze zm.

²² SGS Polska Sp. z o.o. Laboratorium Środowiskowe Pszczyna.

²³ Dane na podstawie kart ewidencji odpadów.

– zawartość piaskowników (kod odpadu: 19 08 02) – 17,1 Mg,

2) w 2019 r.

– skratki (kod odpadu: 19 08 01) – 29,2 Mg,

– zawartość piaskowników (kod odpadu: 19 08 02) – 30,9 Mg,

Masa wytworzonych ustabilizowanych kos (kod odpadu: 19 08 05) w poszczególnych latach okresu 2018-2020 (do 30 września) wynosiła odpowiednio²⁴:

– w 2018 r. – 215 Mg s.m./rok tj. 76,9% całkowitej masy wytworzonych osadów;

– w 2019 r. – 240 Mg s.m./rok tj. 71,4% całkowitej masy wytworzonych osadów;

– w 2020 r. (III kw.) – 185 Mg s.m./rok tj. 67,6% całkowitej masy wytworzonych osadów.

(akta kontroli str. 1053-1064, 1126-1129, 1154-1157)

Wytworzone kos nie zostały zakwalifikowane jako odpady niebezpieczne. Kos były odwadniane w prasie taśmowej, następnie poddawane higienizacji i przenośnikiem ślimakowym transportowane do kontenera. Sposób postępowania z kos był zgodny z wymogami zawartymi w operacie wodnoprawnym.

W związku z ilością wytwarzanych rocznie odpadów Zakład nie był zobowiązany do posiadania pozwolenie na wytwarzanie odpadów.

W latach 2018-2020 nie odnotowano awarii urządzeń służących do przeróbki komunalnych osadów ściekowych.

W toku przeprowadzanej na zlecenie NIK kontroli WIOŚ, Zastępca Dyrektora KZB (Kierownik Oczyszczalni) poinformował, że osady ściekowe były sporadycznie (w sytuacjach awaryjnych) magazynowane na poletkach osadowych. Poletko osadowe nr 1 było wykorzystywane do magazynowania osadu w maju 2018 r., w czerwcu 2019 r. oraz w maju 2020 r.

Zastępca Dyrektora wyjaśnił, że: „Podczas rozbudowy Oczyszczalni Ścieków w Czosnowie (2011 r.) planowano zlikwidować poletka osadowe. Poletek było pięć. Po konsultacjach jednak pozostawiono dwa poletka, jako zabezpieczenie na wypadek awarii.”.

(akta kontroli str. 1157)

W trakcie oględzin przeprowadzanych przez WIOŚ, urządzenia do odwadniania osadów ściekowych były w dobrym stanie technicznym. Natomiast stwierdzono ubytki w ścianach betonowych poletek do czasowego magazynowania osadów ściekowych. O tej nieprawidłowości WIOŚ m.in. poinformował Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Nowym Dworze Mazowieckim w informacji ustaleniach kontroli, przekazanej, na podstawie art. 17 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska²⁵.

(akta kontroli str. 994, 959-972)

W okresie objętym kontrolą powstałe w związku z eksploatacją oczyszczalni kos, KZB przekazał w całości w łącznej ilości 1 105,5 Mg firmie EKO-ERDE Sp. z o.o., posiadającej wymagane w tym zakresie decyzje Starosty Płońskiego na przetwarzanie odpadów o kodzie 19 08 05.

(akta kontroli str. 1065-1125, 1168-1173)

²⁴ Dane na podstawie kart ewidencji odpadów i kart przekazania odpadów (w 2020 r. do 30 września).

²⁵ Dz. U. z 2020 r. poz. 995, ze zm.

Wytworzono przez KZB kos, w okresie objętym kontrolą, były 9 razy badane przez akredytowane laboratorium.

(akta kontroli str. 700-707, 956, 1131-1132)

Dane o masie kos, wytworzonych i zagospodarowanych w latach 2018 i 2019, były zgodne z danymi wykazanymi w sprawozdaniu z realizacji AKPOŚ 2017.

Ewidencja wytwarzanych odpadów za pomocą kart ewidencji odpadów i kart przekazania odpadów prowadzona była na bieżąco.

(akta kontroli str. 1053-1130)

Zakład sporządził i przedłożył terminowo Marszałkowi Województwa Mazowieckiego oraz WIOŚ zbiorcze zestawienie informacji o zakresie korzystania ze środowiska oraz o wysokości należnych opłat za 2018 i 2019 r.

(akta kontroli str. 1134-1151)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W KZB nie wykonywano okresowych kontroli stanu technicznego obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków i stacji zlewnej zlokalizowanej na terenie oczyszczalni ścieków tj.:

- co najmniej raz w roku kontroli polegających na sprawdzeniu stanu technicznego, zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy – Prawo budowlane
- co najmniej raz na pięć lat kontroli polegającej m.in. na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia, zgodnie z art. 62 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy.

Dyrektor Zakładu m.in. wyjaśnił, m.in. że „Ponieważ zostałem Dyrektorem Zakładu z dniem 28.07.2020, moja wiedza na temat zaistniałych zdarzeń wynika z dokumentacji Zakładu. Natomiast moje wyjaśnienie dotyczące motywacji nie wykonania jakiś działań, czynności są wiedzą zasłyszaną. (...). Kontrola stanu technicznego obiektów Oczyszczalni nie była wykonana, gdyż w 2017 roku miała nastąpić rozbudowa - budowa nowej oczyszczalni. Proces rozpoczęto, ale z powodu finansowych został zatrzymany.”

(akta kontroli str. 1002-1003)

Były Dyrektor wyjaśnił: „Przeglądy okresowe co 5 lat opisane w art. 62 ust. 1 pkt 2 Ustawy – Prawo budowlane nie były wykonywane, gdyż nie wiedzieliśmy o ciążącym na nas takim obowiązku.”

(akta kontroli str. 874-876)

OCENA CZĄSTKOWA

W KZB w ramach działalności statutowej eksploatowano oczyszczalnię ścieków komunalnych ze zlokalizowaną na jej terenie stacją zlewną. Problemy z przepustowością oczyszczalni spowodowały niezapewnienie właściwego oczyszczania ścieków komunalnych. W efekcie wprowadzane do odbiornika ścieki przekraczały normy zanieczyszczeń dopuszczone pozwoleniem wodnoprawnym. KZB. Jednak zapewnienie środków na niezbędną rozbudowę oczyszczalni nie należało do zadań KZB.

W okresie objętym kontrolą Zakład w sposób prawidłowy zapewnił wykonywanie i przekazywanie właściwym organom okresowych wyników pomiarów ilości i jakości ścieków. Również sposób postępowania z kos był zgodny ze sposobem określonym w operacie wodnoprawnym, a także odpowiednio dokumentowany.

NIK negatywnie ocenia brak przeprowadzenia okresowych kontroli stanu technicznego obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków i stacji zlewnej zlokalizowanej na terenie oczyszczalni ścieków.

OBSZAR

4. Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

4.1 Zapewnienie środków na finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Opis stanu faktycznego

KZB nie prowadził inwestycji w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków z wyjątkiem spraw z zakresu remontowo –modernizacyjnego.

Dyrektor KZB, wyjaśnił, że: „nie jesteśmy samodzielnym inwestorem realizującym budowę lub rozbudowę sieci kanalizacyjnych i wodociągowych, ani budowli z tym związanych. § 5 Statutu opisuje konieczność uzyskania zgody Wójta Gminy na wydatki powyżej 50 tys. zł. na zakupy inwestycyjne, inwestycje i remonty realizowane przez KZB w ramach niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania i spełnienia zadań”.

(akta kontroli str. 1165-1167)

W lipcu 2018 r. Dyrektor KZB przedstawił Wójtowi Gminy Czosnów do zatwierdzenia plan remontowo-modernizacyjny sieci wodociągowo-kanalizacyjnej na lata 2018-2020. Zgodnie z zatwierdzonym przez Wójta planem po zmianach, wydatki w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych zaplanowano na rok 2018 – w wysokości 145,0 tys. zł, na rok 2019 – w wysokości 157,7,0 tys. zł a na 2020 r.(do 30 września) – w wysokości 156,0 tys. zł. W okresie objętym kontrolą wszystkie wydatki na realizację planu remontowo – modernizacyjnego w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków były finansowane ze środków własnych KZB.

(akta kontroli str. 1174-1175)

4.2 Finansowanie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych

Opis stanu faktycznego

Zrealizowane przez KZB wydatki na prace remontowo-modernizacyjne w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych odpowiednio wyniosły: w 2018 r. – 137,6 tys. zł, co stanowiło 94,9% planu po zmianach; w 2019 r. – 151,3 tys. zł, co stanowiło 95,9% planu po zmianach; w 2020 r. (do 30 września) – 75,9 tys. zł, co stanowiło 48,6% planu po zmianach.

W okresie objętym kontrolą, co roku ponoszono wydatki na wymianę osprzętu, konserwację pompowni ścieków i ścieków i monitoring pompowni ścieków. I tak w 2018 r. dokonano modernizacji pompowni w miejscowościach Augustówek, Dobrzyń, Małocice za łączną kwotę 54,3 tys. zł; w 2019 r. dokonano wymiany osprzętu, czujników pomiarowe w pompowniach (m.in. w Czosnowie, Pieńkowie, Dobrzyniu i Małocicach), wykonano prace konserwujące w pompowniach ścieków (m.in. w Dobrzyniu, Łosiu Wólce, oraz na kolektorach Sowiej Woli, Kaliszkach, Augustówku) za łączną kwotę 44,4 tys. zł.; w 2020 r. wybudowano studnie rewizyjne wraz z wyposażeniem w Czosnowie za kwotę 17,3 tys. zł. W ramach monitoringu pompowni ścieków w 2018 r. poniesiono nakłady na rozdzielnie sterowania (monitoring) pompowni (m.in. w miejscowościach: Czosnów, Pieńków, Kaliszki, Kazuń Bielany) w łącznej wysokości 63,4 tys. zł; w 2019 r. zrealizowane wydatki na szafy sterownicze (monitoring) pompowni w miejscowościach: Czosnów, Pieńków, Dobrzyń Rondo, Sowia Wola, Małocice, Wrzosówka, wyniosły łącznie; W 2020 r. (do 30 września) wydatkowano 58,6 tys. zł na szafy sterownicze (monitoring) pompowni w miejscowościach m.in.: Pieńków, Kazuń PAN, Kazuń Bielany, Kazuń Polski oraz na rozbudowę systemu i przełączenia do nowego systemu podglądu pod stałym adresem IP. Ponadto W 2018 r. wydatkowano 19,9 tys. zł na agregat prądotwórczy oczyszczalni ścieków. W 2019 r. poniesiono wydatki w wysokości

14,0 tys. zł na wymianę skrzynek sterowniczych (elektrycznych). W 2020 r. do końca III kwartału nie zrealizowano planowanego zakupu studni z zaworem napowietrzająco-odpowietrzającym (18,0 tys. zł) oraz zakupu filtrów podłazowych (10,0 tys. zł). Dyrektor KZB wyjaśnił, że planowane wydatki zostały przeniesione na niezbędną renowację studni na stacji uzdatniania wody i zakup drukarki do wystawiania faktur na łączną kwotę 27,8 tys. zł.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

KZB zgodnie z posiadanymi kompetencjami zapewniał środki niezbędne do bieżącego finansowania prac remontowo – modernizacyjnych w zakresie zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

NIK nie formułuje uwag.

Wnioski

Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

1. Niezwłoczne przeprowadzenie, zgodnie z przepisami ustawy – Prawo budowlane, okresowych kontroli stanu technicznego urządzeń kanalizacyjnych – przepompowni ścieków oraz obiektów technologicznych oczyszczalni ścieków i stacji zlewnej, zlokalizowanej na terenie oczyszczalni, a także zapewnienie terminowego wykonywania takich kontroli w przyszłości.
2. Pozyskiwania danych o statusie prawnym użytkowania przejętych obiektów związanych ze zbieraniem i oczyszczaniem ścieków komunalnych.
3. uzyskaniu stosownego pełnomocnictwa w tym zakresie.
4. Skorygowanie przekazanego Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi sprawozdania z realizacji inwestycji w zakresie wodociągów i sanitacji wsi RRW-2 za 2019 r., w zakresie długości użytkowanej sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Środowiska Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 26 maja 2021 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Środowiska
Dyrektor

z. up.

Paweł Trzaskowski
wicedyrektor

Kontroler

Tomasz Nowakowski
główny specjalista kp.